

Nebojša Todorović

Politika Rusije na Zapadnom Balkanu

*Mit o slovenskom bratstvu
na primjeru odnosa sa Crnom Gorom*

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske /
Disput

Zagreb, 2020.

SADRŽAJ

Uvod	9
Faktori koji determinišu politiku Ruske Federacije prema Zapadnom Balkanu	
Uticaj geografije Rusije na njenu vanjsku politiku i težnju za prisustvom na Zapadnom Balkanu	15
Primjena klasičnih geopolitičkih teorija na primjeru ruske države	18
Upotreba ideologije u kreiranju vanjske politike Rusije prema Zapadnom Balkanu	25
Panslavizam	27
Komunizam	33
Pragmatični protuliberalizam	39
Uloga religije u oblikovanju politike Rusije prema Crnoj Gori	43
Ideja o Moskvi kao Trećem Rimu	43
Uticaj Ruske pravoslavne crkve na crnogorske vladare	44
Uticaj religije na politiku Rusije nakon Oktobarske revolucije	49
Analiza istorijskog faktora u oblikovanju politike Rusije prema Crnoj Gori	53

Ekonomska politika i oblici “meke moći” Rusije u Crnoj Gori	71
Ruske subvencije Crnoj Gori do početka Prvog svjetskog rata	71
Ekonomska politika Rusije prema Crnoj Gori i uticaj “meke moći” nakon dezintegracije Sovjetskog Saveza	76
Manifestacije politike Rusije prema Zapadnom Balkanu nakon završetka Hladnog rata	
Politika i dometi Rusije na Zapadnom Balkanu u periodu predsjedničkih mandata Borisa Jeljcina	85
Uvod u kraj Hladnog rata	85
Pokušaj posthladnoratovskog traženja Rusije kroz politiku prema Zapadnom Balkanu	87
Politika Rusije prema Crnoj Gori u novom milenijumu	97
Uticaj liderstva na donošenje odluka u ruskoj vanjskoj politici u novom milenijumu	97
Uloga Rusije u crnogorskoj bitci za obnovu nezavisnosti	100
Odnos Rusije prema NATO integracijama Crne Gore u kontekstu pokušaja širenja svog uticaja na globalnom nivou	108
Nova ruska strateška politika prema Zapadnom Balkanu	113
Zaključak	119
Literatura	123
O autoru	135

UVOD

Raspodjela moći na Balkanu ništa manje ne dijeli sudbinu međunarodnih odnosa nego raspodjela moći na Bliskom i Dalekom istoku (Morgenthau, 2014), tvrdio je u svojoj knjizi *Politics among Nations* Hans Morgenthau, jedan od najistaknutijih teoretičara klasičnog realizma. Bez namjere za uveličavanjem može se ustvrditi da se Rusija kroz historiju mahom rukovodila ovom tezom, ali rukovodi se i danas u definisanju odnosa sa regionom Zapadnog Balkana, gledajući na ovaj prostor isključivo kao na djelić u slagalici svoje moći i uticaja u međunarodnom poretku.

Od velikog broja relevantnih izvora koji opisuju vanjsku politiku neke zemlje čini se da definicija vanjske politike koju je dao britanski profesor međunarodnih odnosa Frederick Samuel Northedge, sa Londonske škole ekonomije i političkih nauka, najbliže opisuje rusku vanjsku politiku. U svom djelu *The Foreign Policy of The Powers*, on vanjsku politiku definiše kao upotrebu političkih uticaja u cilju navođenja drugih država da donose odluke (zakone) na način koji žele dotične države: to je interakcija sila koje potiču izvan i unutar zemlje (Northedge, 1968). Slično tome, profesor politike sa Univerziteta Southampton Joseph Frankel objašnjava da se vanjska politika sastoji od odluka i akcija koje u određenoj mjeri zadiru u odnose jedne zemlje sa drugima (Frankel, 1963).

Oblikovanje vanjske politike je tegoban proces, na koji utiču eksterni i interni faktori, a na osnovu kojih se determiniše koherentna slika vanjske politike jedne zemlje. Mnogo faktora, u većoj ili manjoj mjeri, utiče na ovo oblikovanje. Njihovom analizom može se doći do objašnjenja zašto vanjska politika jedne zemlje zauzima takav pravac prema određenom regionu.

Politika Rusije prema regionu Zapadnog Balkana je interesna i koristi moć kao polugu u njenoj implementaciji, što je iz perspektive klasičnog realizma potpuno legitimno. Dakle, ja nemam dilemu da iza ruske politike prema Zapadnom Balkanu stoji ruski nacionalni interes, već želim da je prikazem u pravom svjetlu i ujedno postavim pitanje: da li je uvijek bila obostrano korisna ili je odgovarala samo jednoj strani? Da bih ovo pojasnio, knjigu koju čitatelj danas ima u rukama podijelio sam u dvije cjeline, koje se međusobno podupiru čineći na taj način smisljeno i kompaktno štivo kadro da postigne naprijed navedenu namjeru.

U prvom dijelu knjige iskorišćen je analitički pristup u objašnjenju politike Rusije prema ovom regionu. Takvim pristupom opisani su pojedini faktori kako bi se pomoću njih pronašli glavni trendovi ponašanja u politici Rusije prema Zapadnom Balkanu. To podrazumijeva razmatranje faktora npr. istorijske tradicije, geografskog položaja, upotrebe religije, ideologije i ekonomske moći pri determinisanju određene politike u doseganju vrijednosti kojima teži.

U drugom dijelu knjige opisane su konkretne akcije ruske politike prema Zapadnom Balkanu nakon završetka Hladnog rata i dezintegracije Sovjetskog Saveza. U ovom dijelu biće analizirane vanjskopolitičke, često kontroverzne odluke Rusije u periodu bosansko-hercegovačke i kosovske krize. Sam period obilježili su predsjednički mandati Borisa Jeljcina, teško socioekonomsko stanje ruskog društva i nemogućnost većeg ruskog dosega na međunarodnoj sceni. Bliža politika Rusije prema nezavisnosti Crne Gore i njenom pristupanju NATO-u analizirana je u periodima predsjedničkih mandata Vladimira Putina, kada je imala i svoje uspone i padove.

Upravo u ovom periodu doći će do izražaja realistička perspektiva gledanja na sistem međunarodnih odnosa današnjeg ruskog vodstva, koji se najjasnije očitavao u procesu pristupanja Crne Gore NATO-u. Ovaj proces viđen je kao narušavanje lokalne ravnoteže snaga na Balkanu, po kojoj je Crna Gora inherentno pripadala ruskoj sferi interesa. Vjerujem da će navedenim pristupom u konačnici približiti čitatelju realnu sliku ruske politike prema ovom regionu iz koje se jasno vidi da Rusija vjekovnu inferiornost ovog nestabilnog područja koristi za ostvarivanje svojih interesa. Iz ovog ugla uvidjeće se i da partnerstvo dviju nacija nesrazmjernih po veličini i snazi ne može imati jednaku raspodjelu koristi među njima, već će velika sila uvijek koristiti subalteralne nacije u cilju ostvarivanja svojih interesa. Činjenice koje potvrđuju sve navedeno i koje su prezentovane u ovoj knjizi u značajnoj mjeri je diferenciraju od ostalih koje se bave sličnom tematikom, kroz koje se uglavnom tautološki provlači teza da je u odnosima ovih država posrijedi bratski odnos slovenske braće iz kojeg je Crna Gora uglavnom crpila finansijsku korist.